

Άννα Δ. Σιάτρα

Νέα ελληνική γλώσσα & λογοτεχνία

Β ΛΥΚΕΙΟΥ

- * Θεωρία, οδηγίες, εφαρμογές γλώσσας & έκθεσης
- * Θεωρία σχολικού βιβλίου
- * Θεωρία, εφαρμογές λογοτεχνίας
- * Συνοπτικοί πίνακες θεωρίας
- * 22 αναλυμένοι θεματικοί κύκλοι
- * Προτεινόμενο λεξιλόγιο για κάθε θεματικό κύκλο
- * 22 κριτήρια αξιολόγησης συνεξέτασης
- * Κεφάλαιο προετοιμασίας για τη Γ' Λυκείου

*Το βιβλίο αυτό το αφιερώνω
στους γονείς μου.*

ISBN 978-960-456-539-9

© Copyright: Ιανουάριος 2020, Α. Σιάτρα, Εκδόσεις Ζήτη

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & ΣΙΑ Ι.Κ.Ε.

18ο χλμ Θεσσαλονίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα και στον τρόπο με τον οποίο αξιολογούνται οι μαθητές σηματοδοτούν έναν διαφορετικό τρόπο προσέγγισης και διδασκαλίας του μαθήματος των Νέων Ελληνικών και στη Β' Τάξη Λυκείου.

Το νέο μάθημα Νέα Ελληνικά προκύπτει από την ενοποίηση δύο μαθημάτων, της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Γίνεται μια προσπάθεια ενιαίας προσέγγισης των δύο μαθημάτων. Η συνολική διάρκεια εξέτασης των δύο αυτών αντικειμένων γίνεται πλέον σε ένα ενιαίο τρίωρο.

Ειδικότερα στον κλάδο της Νεοελληνικής Γλώσσας:

Δίνεται ένα μη λογοτεχνικό κείμενο, μη διδαγμένο, το οποίο μπορεί να είναι δημοσιογραφικό κείμενο ή επιστημονικό ή πληροφοριακό άρθρο, συνέντευξη, κριτική, ομιλία, επιστολή, επιφυλλίδα ή δοκίμιο. Το κείμενο μπορεί να συνοδεύεται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα χωρίς ερμηνευτικά σχόλια.

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να απαντήσουν στα ζητούμενα τριών θεμάτων από τα οποία:

- α) ένα (1) αφορά στην κατανόηση του κειμένου και διαιρείται σε δύο ερωτήματα και βαθμολογείται με 30 μονάδες. Η βαθμολογία επιμερίζεται στα δύο ερωτήματα ισοδύναμα (15+15).
 - β) ένα (1) αφορά στην προσέγγιση της δομής και της γλώσσας του κειμένου, μπορεί να διαιρείται σε έως και τρία (3) ερωτήματα και βαθμολογείται με 30 μονάδες, και
 - γ) ένα (1) αφορά στην ερμηνεία-παραγωγή λόγου και βαθμολογείται με 40 μονάδες.
1. Το **πρώτο θέμα** αφορά στην **ανάγνωση-κατανόηση** του κειμένου, με το οποίο ελέγχεται η ικανότητα των μαθητών/τριών (σε αντιστοιχία με αυτά που έχουν διδαχθεί σε κάθε τάξη):
- α) να **εντοπίζουν** και να **παρουσιάζουν** κάποια από τα παρακάτω στοιχεία: **πληροφορίες** που περιέχονται στο κείμενο, βασικές **ιδέες** και **επιχειρήματα** του συγγραφέα, **προβλήματα** που θέτει, **θέσεις** που υποστηρίζει, **σχέση** του βασικού μηνύματος του κειμένου με τις περιστάσεις επικοινωνίας (σκοπό, κοινό,

θέμα κ.ά.), καθώς και με τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που αξιοποιούνται στο κείμενο (με ποικίλες ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου) και β) να αποδίδουν περιληπτικά μέρος του κειμένου λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.

2. Το **δεύτερο θέμα** αφορά στην **προσέγγιση της δομής και της γλώσσας** του κειμένου, με το οποίο, ανά ερώτημα, ελέγχεται η ικανότητα των μαθητών/-τριών είτε να **αναγνωρίζουν τη βασική δομή** του κειμένου ή τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης μιας παραγράφου, είτε να **εντοπίζουν τις διαρθρωτικές λέξεις /φράσεις** που βοηθούν στη συνοχή και νοηματική αλληλουχία του κειμένου, είτε να **αποδίδουν το περιεχόμενο** της παραγράφου με **πλαγιότιτλους**, είτε να **μετασχηματίζουν λέξεις ή φράσεις** αλλάζοντας τη σύνταξη, το λεξιλόγιο (συνώνυμα ή συνώνυμες φράσεις, αντώνυμα, παράγωγα, σύνθετα κ.λπ.), τα σημεία στίξης (σύμφωνα με συγκεκριμένες περιστάσεις επικοινωνίας) και να **σχολιάζουν το επικοινωνιακό αποτέλεσμα**, είτε να **ερμηνεύουν λέξεις-φράσεις** του κειμένου με βάση τα **κειμενικά συμφραζόμενα** και το **επικοινωνιακό πλαίσιο**. Το συγκεκριμένο θέμα μπορεί να αναπτύσσεται σε ερωτήματα (μέχρι 3), στα οποία η βαθμολογία επιμερίζεται ανάλογα με τη βαρύτητά τους. Το θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.
3. Το **τρίτο θέμα** αφορά στην **παραγωγή λόγου**· ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να συντάξουν δικό τους κείμενο, ενταγμένο **σε επικοινωνιακό πλαίσιο** σε συνάρτηση με το κείμενο αναφοράς, στο οποίο κρίνουν ή σχολιάζουν σημεία του κειμένου, **ανασκευάζουν θέσεις** του ή **αναπτύσσουν** τεκμηριωμένα προσωπικές **απόψεις**. Το μαθητικό κείμενο αναπτύσσεται με τη μορφή **κειμένου επιχειρηματολογίας** (δημόσια ομιλία, επιστολή, άρθρο). Το θέμα βαθμολογείται με 40 μονάδες.

Ειδικότερα στον κλάδο της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας / Νεοελληνικής Λογοτεχνίας:

Δίνεται **αδίδακτο λογοτεχνικό κείμενο** (ποίημα ή διήγημα ή απόσπασμα από μυθιστόρημα ή θεατρικό έργο), που μπορεί να συνοδεύεται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα χωρίς ερμηνευτικά σχόλια, το οποίο συνοδεύεται από τρία (3) θέματα:

1. Το **πρώτο θέμα** αφορά στην **ανάγνωση-κατανόηση** του κειμένου, με το οποίο ελέγχεται, ανά ερώτημα, η **ικανότητα** των μαθητών/μαθητριών με ποικίλες ερωτήσεις (ανοικτού και κλειστού τύπου) είτε να **εντοπίζουν** στο κείμενο πληροφορίες όπως πρόσωπα, χώρο, χρόνο, κοινωνικό πλαίσιο δράσης των προσώπων, γεγονότα/αίτια που κατευθύνουν τη δράση των αφηγηματικών ηρώων, βασικά θέματα, ιδέες, προβληματισμούς που θέτει το κείμενο, αξίες που προβάλλει, τεκμηριώνοντας την άποψή τους με στοιχεία του κειμένου, είτε να **αναλύουν** κάποιον από τους χαρακτήρες με βάση τα δεδομένα του κειμένου, είτε να **επισημαίνουν** τα σύμβολα, τις φωνές, τις σιωπές σε ένα ποιητικό ή θεατρικό κείμενο και να παρουσιάζουν με δικά τους λόγια το νόημα που τους δίνουν. Το συγκεκριμένο θέμα μπορεί να αναπτύσσεται σε δύο (2) ερωτήματα ίδιας βαρύτητας περίπου. Μόνο

ένα από αυτά μπορεί να είναι ερώτηση ανοικτού τύπου και η απάντηση στην ερώτηση ανοικτού τύπου μπορεί να κυμαίνεται από 50 έως 60 λέξεις. Το θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.

2. Το **δεύτερο θέμα** αφορά στην **προσέγγιση** της **γλώσσας** του κειμένου, με το οποίο, ανά ερώτημα, ελέγχεται η **ικανότητα** των μαθητών/μαθητριών με ερωτήσεις ποικίλων τύπων είτε να **αναγνωρίζουν** τα βασικά σημεία **οργάνωσης** της αφηγηματικής πλοκής ή της ποιητικής γραφής, είτε να **εντοπίζουν** μέσα στο κείμενο συγκεκριμένους **δείκτες** που δίνονται (αφηγηματικούς τρόπους, αφηγηματικές τεχνικές, ρηματικά πρόσωπα κ.ά.) και να **ερμηνεύουν** τη **λειτουργία** τους ως προς το νόημα και το ύφος, είτε να **αναγνωρίζουν εκφραστικά μέσα-τρόπους** (μεταφορές, παρομοιώσεις, επαναλήψεις, αντιθέσεις, εικόνες κ.λπ.) και τη λειτουργία τους ως προς το νόημα και το ύφος του κειμένου. Το συγκεκριμένο θέμα μπορεί να αναπτύσσεται σε ερωτήματα (μέχρι 3), στα οποία η βαθμολογία επιμερίζεται ανάλογα με τη βαρύτητά τους. Το θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.
3. Το **τρίτο θέμα** αφορά στην **ερμηνεία** και στην **παραγωγή λόγου** σε ένα θέμα αναγνωστικής ανταπόκρισης ή δημιουργικού μετασχηματισμού. Ζητείται από τους μαθητές/-τριες να **αξιολογήσουν** ιδέες, στάσεις, συμπεριφορές που αναδεικνύονται στο κείμενο με βάση είτε τα κειμενικά συμφραζόμενα είτε τα ιστορικά και ιδεολογικά συμφραζόμενα της εποχής παραγωγής του έργου (εφόσον τους δίνονται σχετικές πληροφορίες), να τις **συγκρίνουν** με αυτές του σήμερα ή να τις **συσχετίσουν** με προσωπικές εμπειρίες, βιώματα, συναισθήματα. Η έκταση του μαθητικού κειμένου κυμαίνεται από 100 έως 200 λέξεις, ανάλογα με την τάξη και τις απαιτήσεις του θέματος. Το θέμα βαθμολογείται με 40 μονάδες.

Το **παρόν βιβλίο** περιέχει **πλήρες υλικό** τόσο γλώσσας και έκθεσης όσο και λογοτεχνίας καθώς και πλήρη ανάλυση των θεματικών κύκλων της συγκεκριμένης τάξης. Στόχος είναι ο μαθητής της Β' Τάξης Λυκείου **να προετοιμαστεί κατάλληλα** τόσο για τις ενδοσχολικές εξετάσεις όσο και για την Γ' Τάξη και πιο συγκεκριμένα τις πανελλαδικές εξετάσεις. Παράλληλα, το βιβλίο έχει ως σκοπό να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για τον εκπαιδευτικό που αναζητά νέους τρόπους στήριξης της διδακτικής πράξης.

Ειδικότερα, περιέχει:

- Θεωρία νεοελληνικής γλώσσας, εφαρμογές και ασκήσεις.
- Θεωρία έκθεσης με ποικίλα παραδείγματα.
- Θεωρία σχολικού βιβλίου.
- Θεωρία νεοελληνικής λογοτεχνίας με εφαρμογές.
- Συνοπτικούς πίνακες θεωρίας.
- 22 αναλυμένους θεματικούς κύκλους με επιχειρηματολογία, παράλληλα κείμενα και ενδεικτικό λεξιλόγιο για κάθε θεματικό κύκλο.

- 22 κριτήρια αξιολόγησης σύμφωνα με το νέο πρότυπο.
- Κριτήρια αξιολόγησης στη θεωρία του σχολικού βιβλίου.
- Κεφάλαιο θεωρίας προετοιμασίας για τη Γ' τάξη Λυκείου.
- Τρία πρόσθετα κριτήρια αξιολόγησης σύμφωνα με το πρότυπο των πανελλαδικών εξετάσεων.
- Απαντήσεις σε όλες τις ασκήσεις.
- Απαντήσεις στα κριτήρια αξιολόγησης των θεματικών κύκλων.
- Απαντήσεις στα πρόσθετα κριτήρια αξιολόγησης.

Ιανουάριος 2020
Άννα Σιάτρα

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τις Εκδόσεις Ζήτη για την εξαιρετική συνεργασία και την επιμελή έκδοση του βιβλίου και ιδιαίτερα τον Νίκο Νικολαΐδη για τη σελιδοποίηση και την Άννα Παναγοπούλου για τον σχεδιασμό του εξωφύλλου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗΣ

A. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ 19

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Ιδέες – επιχειρήματα – θέσεις – προβληματισμοί του συγγραφέα 19
2. Διατύπωση ερμηνευτικού σχολίου 20
3. Ερωτήσεις κλειστού τύπου 21

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. Τι είναι περίληψη; 23
 2. Ποια είναι τα είδη της περίληψης; 23
 3. Ποια είναι η διαδικασία δημιουργίας περίληψης ενός κειμένου; 25
 4. Τι αποφεύγει κανείς στην περίληψη; 27
 5. Πότε χρησιμοποιείται η ενεργητική και πότε η παθητική σύνταξη στην περίληψη; 28
 6. Ποιες τεχνικές χρησιμοποιούνται για την πύκνωση του λόγου; 28
- Εφαρμογές 28

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΛΗΨΗ 34

B. ΔΟΜΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - ΓΛΩΣΣΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ 35

1. ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- 1.α. Δομή παραγράφου 35
 - 1.β. Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου 37
- ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΟΠΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ 42
- 1.γ. Συνοχή-Συνεκτικότητα παραγράφου 43
- ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΟΠΩΝ ΣΥΝΟΧΗΣ – ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ 45

2. ΓΛΩΣΣΑ

- 2.α. Λειτουργίες της γλώσσας 45
- 2.β. Ενεργητική-Παθητική σύνταξη 46
- 2.γ. Τα σημεία στίξης 46
- 2.δ. Τα είδη της σύνδεσης των προτάσεων 49

2.ε. Τα ρηματικά πρόσωπα	50
2.στ. Η χρήση των ρηματικών εγκλίσεων	51
2.ζ. Μακροπερίοδος-βραχυπερίοδος λόγος	52
2.η. Αναφορικές προτάσεις	53
2.θ. Το ύφος του κειμένου	53
<i>ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ</i>	54
Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ	58
1. Το επικοινωνιακό πλαίσιο	58
2. Η δομή ενός κειμένου	59
α. Πρόλογος	59
β. Κύριο μέρος	61
γ. Επίλογος	64
<i>ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ</i>	65
ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	
A. Η ΕΙΔΗΣΗ	69
I. Η είδηση και το σχόλιο	69
II. Η οργάνωση και η παρουσίαση της είδησης	73
B. ΤΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ	77
1. Βιογραφία	77
2. Μυθιστορηματική βιογραφία	78
3. Βιογραφικό σημείωμα	79
4. Αυτοβιογραφία	79
5. Μυθιστόρημα με αυτοβιογραφικά στοιχεία	80
6. Αυτοβιογραφικό σημείωμα	80
7. Συστατική επιστολή	81
8. Απομνημονεύματα	81
9. Ημερολόγιο	82
Γ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ – ΚΡΙΤΙΚΗ	83
1. Η ταυτότητα του βιβλίου	83
2. Βιβλιοπαρουσίαση	84
3. Βιβλιοκριτική	84
4. Το ύφος του κριτικού	85
5. Παρουσίαση και κριτική μιας θεατρικής παράστασης	86
<i>ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ</i>	89
1ο Κριτήριο αξιολόγησης	89
2ο Κριτήριο αξιολόγησης	91

3ο Κριτήριο αξιολόγησης	92
4ο Κριτήριο αξιολόγησης	93
5ο Κριτήριο αξιολόγησης	95

ΘΕΩΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

A. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	97
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ	97
Πρόσωπα - λογοτεχνικοί χαρακτήρες	97
Χώρος	100
Χρόνος	102
Κοινωνικό πλαίσιο δράσης	106
Θέματα-ιδέες	107
Σύμβολα	109
Φωνές-Σιωπές	110
B. ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ - ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	
ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	111
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Β΄ ΜΕΡΟΥΣ	111
Αφηγηματική – ποιητική πλοκή	112
Παραδοσιακή και μοντέρνα ποίηση	113
Αφηγηματικές τεχνικές	115
Τα είδη της εστίασης	117
Αφηγηματικοί τρόποι	118
Ρηματικά πρόσωπα	121
Το ύφος	122
Εκφραστικά μέσα	124
Ρεύματα-Σχολές του 19 ^{ου} και 20 ^{ού} αιώνα	128
Γ. ΕΡΜΗΝΕΙΑ – ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ	137
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Γ΄ ΜΕΡΟΥΣ	137
α) Σχολιασμός	137
β) Αξιολόγηση ιδεών, στάσεων και συμπεριφορών	139
γ) Προσωπική θέση	144
δ) Σύγκριση ιδεών, στάσεων, συμπεριφορών του κειμένου με σύγχρονες ιδέες, στάσεις και συμπεριφορές	146

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

1. Γλωσσικές επιλογές	149
2. Κειμενικοί δείκτες	149
3. Συγκείμενο	150

Β. ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1^{ος} θεματικός κύκλος: Κράτος-Νεοέλληνες	153
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Χ. Κωνσταντίνου, <i>Η καθημερινότητα των Ελλήνων φανερώνει χαρακτηριστικά της παιδείας τους</i>	157
Λογοτεχνικό κείμενο: Η. Βενέζης, <i>Αιολική Γη</i> (απόσπασμα)	160
2^{ος} θεματικός κύκλος: Τροχαία ατυχήματα	163
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Β. Γ. Λαμπρόπουλος, <i>Οι οδηγοί «υψηλού κινδύνου»</i>	166
Λογοτεχνικό κείμενο: Τ. Άγρας, <i>«Αμάξι στη βροχή»</i>	169
3^{ος} θεματικός κύκλος: Γλώσσα-λακωνικότητα	171
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Β. Χρυσοστομίδου, <i>Τα παιδιά μελετούν, αλλά δεν κατανοούν</i>	175
Λογοτεχνικό κείμενο: Σ. Μυριβήλης, <i>Η ζωή εν τάφω</i> (απόσπασμα)	177
4^{ος} θεματικός κύκλος: Ελεύθερος χρόνος	179
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Μ. Κατσουνάκη, <i>Η μαύρη τρύπα της εκπαίδευσης</i>	184
Λογοτεχνικό κείμενο: Γ. Ρίτσος, <i>Βρες χρόνο</i>	186
5^{ος} θεματικός κύκλος: Μέσα μαζικής ενημέρωσης	188
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Γ. Ελαφρός, <i>Τηλεόραση, το ναρκωτικό της οικογένειας</i>	192
Λογοτεχνικό κείμενο: Τζ. Όργουελ, <i>1984</i> (απόσπασμα)	194
6^{ος} θεματικός κύκλος: Παραπληροφόρηση	197
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Π. Μανδραβέλης, <i>Η λογοκρισία των fake news</i>	200
Λογοτεχνικό κείμενο: Μ. Αναγνωστάκης, <i>Στο παιδί μου</i>	202
7^{ος} θεματικός κύκλος: Διαφήμιση	204
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Ν. Γεωργόπουλος, <i>Ψυχολογία και διαφήμιση</i>	208
Λογοτεχνικό κείμενο: Ν. Δήμου, <i>Αισιοδοξία</i>	210
8^{ος} θεματικός κύκλος: Διαδίκτυο-Η/Υ	212
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Γ. Επτακοίλη, <i>Όχι άλλο FaceApp</i>	216
Λογοτεχνικό κείμενο: Β. Παπαθεοδώρου, <i>Οι άρχοντες των σκουπιδιών</i>	218
9^{ος} θεματικός κύκλος: Ριάλιτι τηλεπαιχνίδια	220
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Μ. Σπυροπούλου, <i>Απαντάτε... αλλήλους</i>	223
Λογοτεχνικό κείμενο: Τ. Πατρίκιος, <i>Σε βρίσκει η ποίηση</i>	226
10^{ος} θεματικός κύκλος: Κόμικς	228
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Λ. Κυριακίδη, <i>Μητέρες και παιδιά πρόσφυγες σχεδιάζουν τα δικά τους κόμικς</i>	234
Λογοτεχνικό κείμενο: Ου. Έκο, <i>Διαβάζοντας ζούμε περισσότερο</i>	236

11^{ος} θεματικός κύκλος: Βιβλίο - ηλεκτρονικό βιβλίο	239
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Μ. Ανδριωτάκης, <i>Αν διάβαζαν περισσότεροι άνθρωποι βιβλία</i>	242
Λογοτεχνικό κείμενο:	
Μ. Λουντέμης, <i>Ένα παιδί μετράει τ' άστρα</i> (απόσπασμα)	243
12^{ος} θεματικός κύκλος: Εργασία	245
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Κ. Ιερείδης, <i>Το νόημα της εργασίας</i>	249
Λογοτεχνικό κείμενο:	
Ζ. Παπαντωνίου, <i>Ο κύριος τμηματάρχης έρχεται</i> (απόσπασμα)	251
13^{ος} θεματικός κύκλος: Ανεργία	253
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Τ. Καραϊσκάκη, <i>Οι Έλληνες συντηρούν τα ενήλικα παιδιά τους</i>	257
Λογοτεχνικό κείμενο: Μπ. Μπρεχτ, <i>«Αυτή η ανεργία»</i>	259
14^{ος} θεματικός κύκλος: Εξειδίκευση	261
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Ζ. Ζολότα, <i>Οι προκλήσεις της 4ης βιομηχανικής επανάστασης</i>	265
Λογοτεχνικό κείμενο: Κ. Παρορίτης, <i>Το πέραμα</i> (απόσπασμα)	268
15^{ος} θεματικός κύκλος: Επαγγελματικός προσανατολισμός - σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός	270
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Τ. Καραϊσκάκη, <i>Το μισό μέλλον βαλτωμένο στο παρόν</i>	274
Λογοτεχνικό κείμενο: Γ. Ιωάννου, <i>Το παλιό σχολείο</i>	276
16^{ος} θεματικός κύκλος: Νέες τεχνολογίες - τηλεργασία	279
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Ρ. Σαλούρου, <i>Μεγάλη η υστέρηση της Ελλάδας στην τηλεργασία</i>	283
Λογοτεχνικό κείμενο: Κ. Γ. Καρυωτάκης, <i>«Γραφιάς»</i>	286
17^{ος} θεματικός κύκλος: Ρατσισμός	287
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Ε. Μαύρου, <i>Ο ρατσισμός δεν ταιριάζει στον Άνθρωπο</i>	292
Λογοτεχνικό κείμενο: Α. Σουρούνης, <i>«Ξενοφοβία»</i>	294
18^{ος} θεματικός κύκλος: Στερεότυπα-προκαταλήψεις	297
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Τ. Καραϊσκάκη, <i>Σκελετοί στην ντουλάπα</i>	301
Λογοτεχνικό κείμενο:	
Μ. Κλιάφα, <i>Ο δρόμος για τον Παράδεισο είναι μακρύς</i> (απόσπασμα)	303
19^{ος} θεματικός κύκλος: ΑΜΕΑ	306
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Π. Μπουλουτζά, <i>Χωρίς υποστήριξη οι μαθητές με αναπηρία</i>	309
Λογοτεχνικό κείμενο: Γ. Ρίτσος, <i>[Καπνισμένο Τσουκάλι]</i>	311

20^{ος} θεματικός κύκλος: Τέχνη	313
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Δ. Παναγιωτάτος, <i>Αλλάζει η τέχνη τον κόσμο;</i>	318
Λογοτεχνικό κείμενο: Κ.Π. Καβάφης, <i>Μελαγχολία του Ιάσονος Κλεάνδρου ποιητού εν Κομμαγενή</i> 595 μ.Χ.	320
21^{ος} θεματικός κύκλος: Κριτική-αυτοκριτική	321
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Γ. Μαυρωτάς, <i>Αυτοκριτική: άγνωστο σπορ στην Ελλάδα</i>	324
Λογοτεχνικό κείμενο: Κ.Π. Καβάφης, <i>Η πόλις</i>	327
22^{ος} θεματικός κύκλος: Αξιολόγηση στην εκπαίδευση	328
Μη λογοτεχνικό κείμενο: Α. Λακασάς, <i>Μια άγρια τάξη γονέων</i>	331
Λογοτεχνικό κείμενο: Κ. Παλαμάς, <i>Στον Δάσκαλο</i>	332

Γ. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

α) ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	337
Εισαγωγή	337
Η αξιοποίηση της εικόνας	337
β) Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ	343
γ) ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ	348
1^{ος} θεματικός κύκλος: Παιδεία	348
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Ε. Παπανούτσος, <i>Ποιος πρέπει να είναι ο δάσκαλος;</i>	348
Λογοτεχνικό κείμενο: Τ. Whitaker, <i>Ο καλός δάσκαλος. Σε τι ξεχωρίζει;</i> ...	349
2^{ος} θεματικός κύκλος: Εθελοντισμός	351
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Χ. Μπουσιούτας, <i>Η αξία του εθελοντισμού και η ελληνική κρίση</i>	351
Λογοτεχνικό κείμενο: Τ. Αθανασιάδης, <i>Ο αγώνας αρχίζει</i>	352
3^{ος} θεματικός κύκλος: Δημοκρατία-αξιοκρατία	354
Μη λογοτεχνικό κείμενο:	
Δ. Σπινέλλης, <i>Οι τρεις πληγές της αναξιοκρατίας</i>	354
Λογοτεχνικό κείμενο: Δ. Χατζής, <i>«Ο ντεντέκτιβ»</i>	355

Δ. ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ & ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ	361
--	-----

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	364
---	-----

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

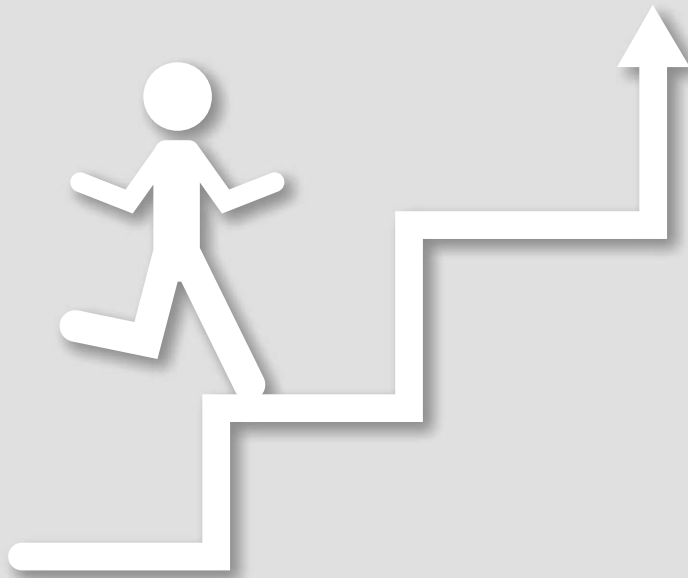
1 ^{ος} θεματικός κύκλος: Κράτος-Νεοέλληνες	366
2 ^{ος} θεματικός κύκλος: Τροχαία ατυχήματα	368
3 ^{ος} θεματικός κύκλος: Γλώσσα-λακωνικότητα	370
4 ^{ος} θεματικός κύκλος: Ελεύθερος χρόνος	372
5 ^{ος} θεματικός κύκλος: Μέσα μαζικής ενημέρωσης	374
6 ^{ος} θεματικός κύκλος: Παραπληροφόρηση	375
7 ^{ος} θεματικός κύκλος: Διαφήμιση	377
8 ^{ος} θεματικός κύκλος: Διαδίκτυο-Η/Υ	379
9 ^{ος} θεματικός κύκλος: Ριάλιτι τηλεπαιχνίδια	380
10 ^{ος} θεματικός κύκλος: Κόμικς	382
11 ^{ος} θεματικός κύκλος: Βιβλίο - ηλεκτρονικό βιβλίο	384
12 ^{ος} θεματικός κύκλος: Εργασία	387
13 ^{ος} θεματικός κύκλος: Ανεργία	388
14 ^{ος} θεματικός κύκλος: Εξειδίκευση	390
15 ^{ος} θεματικός κύκλος: Επαγγελματικός προσανατολισμός - σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός	392
16 ^{ος} θεματικός κύκλος: Νέες τεχνολογίες - τηλεργασία	394
17 ^{ος} θεματικός κύκλος: Ρατσισμός	395
18 ^{ος} θεματικός κύκλος: Στερεότυπα-προκαταλήψεις	397
19 ^{ος} θεματικός κύκλος: ΑΜΕΑ	399
20 ^{ος} θεματικός κύκλος: Τέχνη	401
21 ^{ος} θεματικός κύκλος: Κριτική - αυτοκριτική	402
22 ^{ος} θεματικός κύκλος: Αξιολόγηση στην εκπαίδευση	404

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

1 ^{ος} θεματικός κύκλος: Παιδεία	407
2 ^{ος} θεματικός κύκλος: Εθελοντισμός	408
3 ^{ος} θεματικός κύκλος: Δημοκρατία-αξιοκρατία	409

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	411
---------------------	-----

ΘΕΩΡΙΑ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗΣ

A**ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ****Κατανόηση κειμένου**

Ένα από τα θέματα που αφορούν το μη λογοτεχνικό κείμενο είναι η κατανόηση του κειμένου. Έτσι, οι μαθητές καλούνται:

1. Να εντοπίζουν ιδέες και επιχειρήματα του συγγραφέα καθώς και προβλήματα και θέσεις που υποστηρίζει.
2. Να διατυπώνουν ερμηνευτικό σχόλιο.
3. Να απαντούν σε ερωτήσεις κλειστού τύπου.

Περίληψη κειμένου

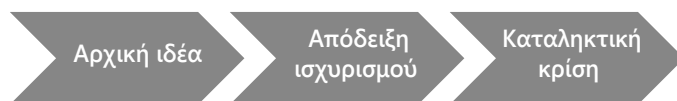
Επίσης, μπορεί να ζητηθεί η συνοπτική απόδοση του κειμένου (περίληψη) από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Ειδικότερα, μπορεί να ζητηθεί η σύνταξη μιας:

1. Εκτενούς περίληψης.
2. Συνοπτικής περίληψης.
3. Περίληψης που θα προκύψει από συνέντευξη.
4. Περίληψης μέρους του κειμένου.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ**1. Ιδέες–επιχειρήματα–θέσεις–προβληματισμοί του συγγραφέα**

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί στο κείμενό του επιχειρήματα και ιδέες που στηρίζουν ή καταρρίπτουν μια θέση με στόχο την απόδειξη της ορθότητας των θέσεων του.

Σχηματική απόδοση του επιχειρήματος:

Ο μαθητής διαβάζοντας το κείμενο ή το χωρίο που του δόθηκε εντοπίζει τα σημεία στα οποία βρίσκονται οι ιδέες, τα επιχειρήματα και οι προβληματισμοί του συγγραφέα που σχετίζονται με τη δοθείσα ερώτηση. Στη συνέχεια, δημιουργεί μια παράγραφο μεταφέροντας τις απόψεις κλπ. του συγγραφέα με δικά του λόγια, αποφεύγοντας την αυτούσια μεταφορά χωρίων του κειμένου.

Τυπικές εκφράσεις για την έναρξη της παραγράφου είναι:

- ✓ *Κατά τον συγγραφέα...*
- ✓ *Ο συγγραφέας στο κείμενό του εκθέτει τον προβληματισμό του...*

2. Διατύπωση ερμηνευτικού σχολίου

Ο συγγραφέας σε ένα κείμενο θέτει τις απόψεις και τις ιδέες του πάνω σε ένα θέμα. Όταν, λοιπόν, ζητηθεί η διατύπωση ερμηνευτικού σχολίου δεν περιορίζεται ο μαθητής στην απλή αναφορά του τι λέει ο συγγραφέας. Θα πρέπει ο ίδιος να δώσει τη δική του ερμηνεία, να διατυπώσει τη δική του άποψη πάνω στο θέμα. Αυτό που επιδιώκεται είναι σε μια παράγραφο περιορισμένης έκτασης να παρουσιάσει ο μαθητής πώς αντιλαμβάνεται το περιεχόμενο των απόψεων του συγγραφέα (συμφωνεί, διαφωνεί, ποια η θέση του). Οι μαθητές αναδεικνύουν με τον τρόπο αυτό τις προσωπικές τους θέσεις πάνω σε ένα θέμα και παράλληλα ελέγχεται η αναγνωστική τους ικανότητα.

Οδηγίες:

Για να αναπτύξουμε σωστά την πρόταση που μας δόθηκε, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να κατανοήσουμε πλήρως το νόημά της. Έτσι, μπορούμε να ακολουθήσουμε τα παρακάτω βήματα:

- Σε κάποιες περιπτώσεις χρειάζεται να τροποποιηθούν κάποια στοιχεία. Περιπτώσεις τροποποιήσεων:
 1. **Αντικατάσταση των μεταφορικών εκφράσεων:** αν στη φράση που μας δόθηκε προς ανάπτυξη υπάρχουν μεταφορικά στοιχεία είναι αναγκαίο να τα μετατρέψουμε σε κυριολεκτικά, ώστε να κατανοήσουμε το νόημά τους.
 2. **Αντικατάσταση επαναληπτικών αντωνυμιών:** ανατρέχουμε στο αρχικό κείμενο και εντοπίζουμε τα σημεία στα οποία αναφέρονται οι επαναληπτικές αντωνυμίες. Έτσι, κάνουμε την αντικατάσταση γνωρίζοντας σε τι θα πρέπει να αναφερθούμε και εμείς στην ανάπτυξη της παραγράφου.
 3. **Αντικατάσταση όρων που απουσιάζουν:** Χρειάζεται να ανατρέξουμε στο αρχικό κείμενο, ώστε να ελέγξουμε αν παραλείπονται όροι που είναι βασικοί για την αποκατάσταση του νοήματος της φράσης που πρέπει να αναπτύξουμε.
- Εντοπισμός σημαντικών λεπτομερειών της δοθείσας πρότασης: Εντοπίζουμε από την πρόταση που μας δόθηκε σημαντικές λεπτομέρειες και εστιάζουμε σε αυτές, ώστε να συντάξουμε την παράγραφό μας. Για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητο:
 1. να απαλείψουμε πιθανές διαρθρωτικές λέξεις ή εκφράσεις,
 2. να εντοπίσουμε τις έννοιες που απαρτίζουν το απόσπασμα που μας έχει δοθεί.
- Σύνθεση θεματικής περιόδου: Η θεματική περίοδος πρέπει να διαθέτει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:
 1. να είναι λιτή,
 2. να περιέχει το περιεχόμενο όλης της παραγράφου.

- Ανάπτυξη λεπτομερειών: Αφού συνθέσουμε τη θεματική πρόταση καλούμαστε να επιχειρηματολογήσουμε. Για τον σκοπό αυτό μπορούμε να θέτουμε στον εαυτό μας διερευνητικά ερωτήματα εντοπίζοντας τι είδους σχέσεις αναπτύσσονται στη πρόταση που μας δόθηκε.
- Δημιουργία κατακλείδας: Η δημιουργία κατακλείδας μπορεί να είναι ένα νέο συμπέρασμα που προκύπτει από όσα γράψαμε ή μια ανακεφαλαίωση των όσων προηγήθηκαν.

3. Ερωτήσεις κλειστού τύπου

Σε τέτοιου τύπου ασκήσεις ζητείται από τον μαθητή να επαληθεύσει ή να διαψεύσει το περιεχόμενο προτάσεων σύμφωνα με το κείμενο. Έτσι, ο μαθητής πρέπει να διαβάσει καλά το χωρίο στο οποίο αναφέρεται η πρόταση, να το κατανοήσει, ώστε να δώσει τη σωστή απάντηση.

Εφαρμογές

Ποια είναι η θέση του συγγραφέα σχετικά με τις θερινές διακοπές; Αναπτύξτε την απάντησή σας σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων.

Όπως υποδεικνύει η ίδια η λέξη, οι θερινές διακοπές έρχονται να διακόψουν τον συνηθισμένο ρυθμό της ζωής. Όμως η αντίληψη αυτή αποτελεί ευρωπαϊκό κυρίως φαινόμενο. Στη Βόρεια Αμερική, και υποψιάζομαι στις ανερχόμενες ασιατικές χώρες, δεν αισθάνεται κανείς πως ο ρυθμός αυτός χαλαρώνει ιδιαίτερα. Εκεί οι διακοπές είναι λιγότερο θεσμοποιημένες, η διάρκειά τους μικρότερη και οι ρυθμοί της δουλειάς εντατικοί. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις, αντιθέτως, η ζωή παραλύει εντελώς τον Αύγουστο. Αν όμως στον ευρωπαϊκό Βορρά, το θερινό διάλειμμα έχει τον χαρακτήρα μιας οργανωμένης και πλήρως εμπορευματοποιημένης εμπειρίας, στον Νότο κάπως διατηρεί έναν χαρακτήρα οργανικής σύνδεσης με ένα μακρύτερο και ένα βραχύτερο παρελθόν, δηλαδή των πατρογονικών και των παιδικών χρόνων. Θα τολμούσα μάλιστα να πω ότι περισσότερο απ' ό,τι στην Ισπανία, στην Πορτογαλία ή στην Ιταλία, η σχέση μας με το καλοκαίρι (και ιδιαίτερα με τη θάλασσα) έχει μοναδική βαρύτητα.

Στάθης Καλύβας, εφημ. *Καθημερινή*, 8/9/2019

Απάντηση

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι καλοκαιρινές διακοπές που διακόπτουν την καθημερινότητα αποτελούν, κυρίως, ευρωπαϊκό φαινόμενο. Ισχυρίζεται ότι οι Ευρωπαίοι και ιδιαίτερα οι Έλληνες έχουν αναπτύξει έναν ιδιαίτερο δεσμό με το ελληνικό καλοκαίρι, που συχνά τους «ταξιδεύει» και στα παιδικά τους χρόνια. Αντίθετα, τη σχέση αυτή δεν θα την εντοπίσουμε τόσο έντονα ούτε στην Αμερική ούτε και στις ασιατικές χώρες. Εκεί διαρκούν λίγο εξαιτίας των έντονων ρυθμών της ζωής.

ΘΕΩΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

A**ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ**

Ένα από τα θέματα που αφορούν το λογοτεχνικό κείμενο σχετίζεται με την κατανόηση του κειμένου. Σε αυτό καλούνται οι μαθητές:

- να εντοπίζουν την πληροφορία ή τις πληροφορίες που περιέχονται στο κείμενο όπως πρόσωπα - λογοτεχνικούς χαρακτήρες (και να τους αναλύουν), χώρο, χρόνο, κοινωνικό πλαίσιο δράσης των ηρώων,
- να εντοπίζουν βασικά θέματα ή ιδέες που απασχολούν τον συγγραφέα,
- να εντοπίζουν και να ερμηνεύουν σύμβολα, φωνές, σιωπές.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
Πρόσωπα-χαρακτήρες	Τα πλασματικά πρόσωπα, οι ήρωες της ιστορίας.
Χώρος	Ο τόπος που διαδραματίζονται τα γεγονότα.
Χρόνος	Η χρονική περίοδος που εκτυλίσσεται η ιστορία.
Κοινωνικό πλαίσιο	Συνθήκες στις οποίες ζουν οι ήρωες.
Θέματα-ιδέες	Κεντρικό θέμα, ιδέες και αξίες που προβάλλονται.
Σύμβολα	Στοιχεία που αντιπροσωπεύουν μια ευρύτερη ιδέα.
Φωνές	Ποιος μιλά σε ένα ποίημα (ποιο είναι το ποιητικό υποκείμενο).
Σιωπές	Αποσιώπηση, υπαινιγμός.

Πρόσωπα - λογοτεχνικοί χαρακτήρες

Λέγοντας «λογοτεχνικοί χαρακτήρες» εννοούμε τα πλασματικά πρόσωπα που συμμετέχουν σε μια ιστορία (κυρίως σε πεζά κείμενα). Εναλλακτικά χρησιμοποιούνται οι όροι:

- ✓ Πρόσωπα.
- ✓ Δρώντα πρόσωπα.
- ✓ Ήρωες.

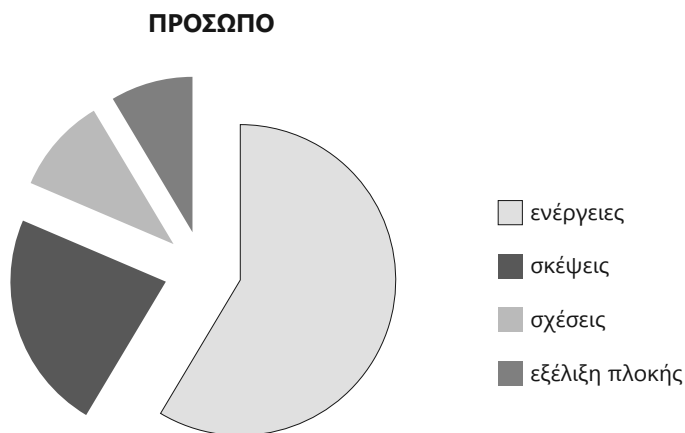
Υπάρχουν **τρεις βασικές θεωρίες** γύρω από τους **χαρακτήρες**:

- ▶ Οι χαρακτήρες δείχνουν μέσα σε ένα κείμενο φυσικοί και ζωντανοί, επειδή αποτελούν ανακλάσεις υπαρκτών προσώπων τα οποία γνωρίζει ο συγγραφέας.
- ▶ Οι χαρακτήρες εκφράζουν απόψεις του συγγραφέα ανάλογα με κάποια χαρακτηριστικά του (γενιά, σχολή, εποχή στην οποία ανήκει).
- ▶ Οι χαρακτήρες αναπαριστούν πλασματικά πρόσωπα και δεν υπάρχουν έξω από τον κόσμο των λέξεων.

Γνωρίσματα που αποδίδονται στους **χαρακτήρες**:

- Όνομα (λειτουργεί ερμηνευτικά).
- Εξωτερική εμφάνιση.
- Περιβάλλον στο οποίο κινείται.
- Προσωπικές σκέψεις.
- Ενέργειες που τον κατευθύνουν.
- Σχέσεις με άλλα πρόσωπα της ιστορίας.
- Κατά πόσο ο ρόλος του επηρεάζει την εξέλιξη της πλοκής.

Πολλές φορές υπάρχουν και σχόλια του αφηγητή για κάποιον ήρωα της ιστορίας. Κάτι τέτοιο λειτουργεί επικουρικά στις απαντήσεις μας.

Οι **λογοτεχνικοί χαρακτήρες** ενός έργου μπορούν να **κατηγοριοποιηθούν** ως εξής:

- Πρόσωπα κύρια και δευτερεύοντα.
- Στατικοί και δυναμικοί χαρακτήρες.

Β'

Θεματικοί κύκλοι και κριτήρια αξιολόγησης

► 22ος

Θεματικός κύκλος

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Κάποιοι άνθρωποι δεν άξιζαν παραπάνω.

Απλά δεθήκαμε γιατί πιστεύαμε ότι αξίζαμε εμείς λιγότερα.»

Α. Παπαδιαμάντης

Σκοποί-στόχοι του θεματικού κύκλου

Όταν θα έχετε ολοκληρώσει τη μελέτη του συγκεκριμένου θεματικού κύκλου θα μπορείτε να:

- ➔ Ερμηνεύετε τον όρο αξιολόγηση.
- ➔ Παρουσιάζετε κάποιες μορφές αξιολόγησης.
- ➔ Καταθέτετε δυο δυσκολίες που συναντά κανείς κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης.

► ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Τι είναι αξιολόγηση;

Πρόκειται για μια διαδικασία με τη βοήθεια της οποίας προσδιορίζεται όσο πιο αντικειμενικά γίνεται η αποτελεσματικότητα ενός έργου σύμφωνα με τους αρχικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Τι είναι εκπαιδευτική αξιολόγηση;

Πρόκειται για τη βαθμολόγηση της επίδοσης των μαθητών και τη διαπίστωση από την πλευρά των εκπαιδευτικών της υλοποίησης των διδακτικών του στόχων.

Λέξεις-κλειδιά:

Διδακτική πράξη
Συνεχής διαδικασία
Διαγνωστική αξιολόγηση
Τελική αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των μαθητών στο σχολείο είναι μια διαδικασία στενά συνυφασμένη με τη διδακτική πράξη και κατ' επέκταση με τη συνολική κοινωνική λειτουργία του σχολείου (Παπακωνσταντίνου, 1993). Συνήθως αναφέρεται στη διαδικασία, κατά την οποία ο διδάσκων συγκεντρώνει πληροφορίες από έναν αριθμό διαφορε-

τικών πηγών, προς το σκοπό διατύπωσης κρίσεων για έναν μαθητή ή για μια ομάδα μαθητών (Γεωργούσης, 1999).

Ποιες είναι οι μορφές της αξιολόγησης στο σχολείο;

- **Διαγνωστικά τεστ:** με αυτά αξιολογείται, στην αρχή αλλά και κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, το γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών.
- **Προφορική εξέταση:** ο μαθητής με αυτόν τον τρόπο αξιολογείται στην καθημερινότητά του και κατά πόσο είναι πιστός στα καθήκοντά του.
- **Γραπτές εξετάσεις:** αποτιμάται συνολικά η κατάκτηση γνώσεων, σύμφωνα πάντα με τους αρχικούς εκπαιδευτικούς στόχους.

Τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης

Η αξία των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης των μαθητών στο σχολείο εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις, ορισμένους όρους και πρέπει να στηρίζεται σε κάποιες θεμελιακές αρχές (Κασσωτάκης, 1999· Δημητρόπουλος, 1989· Κωνσταντίνου, 2000) οι σπουδαιότερες από αυτές είναι: α) *Η εγκυρότητα.* Το αποτέλεσμα μιας εξεταστικής δοκιμασίας λέμε ότι είναι έγκυρο, αν ελέγχει αυτό ακριβώς, που ο εξεταστής είχε την πρόθεση να ελέγξει. Μια εξέταση σε μάθημα δίνει έγκυρο αξιολογικό αποτέλεσμα, αν οι ερωτήσεις, που τίθενται στον εξεταζόμενο, καλύπτουν, κατά το δυνατό, όλη την ύλη που έχει διδαχτεί. β) *Η αξιοπιστία.* Μια διαδικασία αξιολόγησης θεωρείται αξιόπιστη, αν όσες φορές και αν επαναληφθεί, κάτω από τις ίδιες συνθήκες, δίδει το ίδιο ή περίπου το αυτό αποτέλεσμα. γ) *Η αντικειμενικότητα.* Αντικειμενική είναι η αξιολόγηση, όταν δεν επηρεάζεται από διάφορους άσχετους προς την αξία του κρινόμενου παράγοντες, όπως η συμπάθεια ή η αντιπάθεια του κριτή προς τον κρινόμενο, η υποκειμενική αντίληψη της ορθότητας μιας απάντησης, η ψυχική κατάσταση του κριτή, κ.ά.

Προκόπης Μανωλάκος

Ποια είναι τα πλεονεκτήματα της αξιολόγησης;

- Ο εκπαιδευτικός έχει μια συνολική εικόνα για το γνωστικό επίπεδο των μαθητών του και μπορεί να τροποποιεί και να βελτιώνει τη διδασκαλία του για να πετύχει τους στόχους του.
- Οι μαθητές γνωρίζοντας τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τους ασκούν την αυτοκριτική τους και οδηγούνται στην κατάκτηση της αυτογνωσίας.
- Η αξιολόγηση μπορεί να βοηθήσει τον μαθητή να κατανοήσει τις ιδιαίτερες κλίσεις και τα ταλέντα του και να επιλέξει ασφαλέστερα το επάγγελμα που του ταιριάζει.
- Μεταξύ των μαθητών καλλιεργείται η ευγενής άμιλλα γεγονός που συντελεί στην περαιτέρω βελτίωσή τους.
- Ο καλός μαθητής επιβραβεύεται για τον κόπο και την προσπάθειά του και ο μέτριος μαθητής συνειδητοποιεί την αναγκαιότητα καταβολής περισσότερων δυνάμεων για την επίτευξη του στόχου του.

Ποια είναι τα μειονεκτήματα του θεσμού της αξιολόγησης;

- Μεταξύ των μαθητών καλλιεργείται ανταγωνισμός και αντιπαλότητες, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται και η βαθμοθηρία.
- Πολλοί εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τον βαθμό ως ένα μέσο απειλής και ελέγχου της τάξης, ώστε να επιβάλλουν την πειθαρχία.
- Η αξιολόγηση δημιουργεί στον μαθητή αρνητικά συναισθήματα, όπως άγχος για την επίτευξη των στόχων, με αποτέλεσμα, όταν ένας στόχος δεν υλοποιηθεί να οδηγεί στην απογοήτευση τον μαθητή.
- Ενισχύεται ο εξετασιοκεντρικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης, καθώς οι μαθητές θέτουν σε πρωταρχική μοίρα τις εξετάσεις και την απόκτηση βαθμού βασικό μέλημά τους.

Λεξιλόγιο (ΛΕΞΕΙΣ – ΛΕΚΤΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ – ΦΡΑΣΕΙΣ) *για την ενότητα*

1. Κοινωνική λειτουργία σχολείου.
2. Διδακτική εργασία.
3. Εκπαιδευτικό έργο.
4. Τεχνικές αξιολόγησης.
5. Διαφοροποίηση αξιολόγησης.
6. Απονομή βαθμών.
7. Τελειοποίηση του θεσμού της αξιολόγησης.
8. Συνεχής αξιολόγηση.
9. Υλοποίηση σχεδιασμού.
10. Διαμόρφωση εξέλιξης της τάξης.
11. Διαγνωστική αξιολόγηση.
12. Πληροφοριακός χαρακτήρας αξιολόγησης.
13. Παιδαγωγικοί στόχοι.
14. Παιδαγωγική λειτουργία αξιολόγησης.
15. Ανατροφοδότηση.
16. Συλλογή πληροφοριών για το επίπεδο των μαθητών.
17. Παιδαγωγική παρέμβαση.
18. Εξέταση.
19. Μαθησιακές ανάγκες.
20. Προσδιορισμός επιπέδου γνώσεων.

► ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Μια άγρια τάξη γονέων

Γονείς χειροδικούν κατά εκπαιδευτικών. Γονείς απειλούν και βρίζουν εκπαιδευτικούς σε περίπτωση που πιστεύουν πως αδικούν το παιδί τους στη βαθμολογία. Γονείς ζητούν –με θράσος και χωρίς ουσιαστικό λόγο– την αλλαγή τάξης για το παιδί τους, επειδή δεν... γουστάρουν τον εκπαιδευτικό ή κάποιους συμμαθητές του παιδιού.

Έχει αγριέψει πολύ η κατάσταση στο ελληνικό σχολείο. Και αυτό έχει συμβεί με ευθύνη των εκπαιδευτικών, των συνδικαλιστών αλλά και ηγεσιών του υπουργείου Παιδείας, που εμφανίζονται, κατά καιρούς, θιασώτες του παιδαγωγικού λαϊκισμού. Το σχολείο πλέον δεν μπορεί να θέσει όρια και κανόνες, έχει ξεχειλώσει. Η παιδαγωγική στο σημερινό σχολείο είναι ασπόνδυλη, υποτιμάται η εκγύμναση των παιδιών στην ανάληψη ευθυνών και έτσι καταλήγουμε να φτιάχνουμε εγωκεντρικά παιδιά που δεν κατανοούν τα όρια.

Η ευθύνη, εύλογα, ανήκει στην πλευρά του σχολείου που πρέπει να θέσει τα όριά του. Όμως, πώς να το κάνει; Με ποια ψυχικά κότσια ο εκπαιδευτικός να τα βάλει με τη θρασύτητα και την αμετροέπεια των γονιών, όταν το ίδιο το σύστημα –διαμορφωθέν από τις κυβερνητικές πολιτικές– ανέχεται την ήσσονα προσπάθεια και τον ωχαδερφισμό;

Ο αντίλογος λέει πως ο σεβασμός κατακτάται στην πράξη. Σαφώς, αλλά απαιτείται έμπρακτη θεσμική θωράκιση των εκπαιδευτικών και του σχολείου. Οφείλουμε να έχουμε εκπαιδευτικούς που κάνουν τη δουλειά τους με σοβαρότητα. Αυτό απαιτεί στιβαρή παιδαγωγική εξάρτηση των εκπαιδευτικών, οι οποίοι θα έχουν αξιολογηθεί με αυστηρότητα για τη δουλειά τους. Δεν είναι δουλειά του γονιού να αξιολογεί τον εκπαιδευτικό (όπως ελέγχθη προεκλογικά), αλλά του υπουργείου. Αλλά να το κάνει έγκυρα.

Όσο για κάποιους γονιούς που θεωρούν τους εκπαιδευτικούς «τσιράκια» τους, ζουν το δράμα του ανθρώπου που προσπαθεί να πείσει τον εαυτό του ότι είναι ικανός να είναι... γονιός. Μάταια.

Απόστολος Λακασάς, εφ. Καθημερινή, 24-10-19

Ασκήσεις

A.1 Να γίνει η περίληψη των τριών πρώτων παραγράφων του κειμένου σε 50-60 λέξεις. (μονάδες 15)

A.2 Να σχολιάσετε τη φράση του κειμένου: Όσο για κάποιους γονιούς που θεωρούν τους εκπαιδευτικούς «τσιράκια» τους, ζουν το δράμα του ανθρώπου που προσπαθεί να πείσει τον εαυτό του ότι είναι ικανός να είναι... γονιός (μονάδες 15)

B.1 Ο συγγραφέας του κειμένου προσπαθεί να φορτίσει συναισθηματικά τον αναγνώστη. Με ποιες γλωσσικές επιλογές πετυχαίνει τον στόχο αυτό; (μονάδες 10)

B.2 Να ερμηνεύσετε τη λειτουργία των σημείων στίξης στην κάθε παράγραφο του κειμένου. (μονάδες 10)

B.3 Να καταγράψετε τρία σημεία ποιητικής λειτουργίας στη γλώσσα και να τα μετατρέψετε στην αντίθετή της. (μονάδες 10)

Γ Να δημοσιεύσετε ένα άρθρο στην ιστοσελίδα του σχολείου σας στο οποίο θα καταθέτετε προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού της αξιολόγησης στην εκπαίδευση. (300-400 λέξεις). (μονάδες 40)

β. Λογοτεχνικό κείμενο

Στον Δάσκαλο

Σμίλεψε πάλι, δάσκαλε, ψυχές!
 Κι ότι σ' απόμεινε ακόμη στη ζωή σου,
 Μην τ' αρνηθείς! Θυσίασέ το ως τη στερνή πνοή σου!
 Χτισ' το παλάτι, δάσκαλε σοφέ!
 Κι αν λίγη δύναμη μεσ' το κορμί σου μένει, Μην κουρασθείς. Είν' η
 ψυχή σου ατσαλωμένη.
 Θέμελα βάλε τώρα πιο βαθειά,
 Ο πόλεμος να μη μπορεί να τα γκρεμίσει.
 Σκάψε βαθειά. Τι κι αν πολλοί σ' έχουνε λησμονήσει;
 Θα θυμηθούνε κάποτε κι αυτοί
 Τα βάρη που κρατάς σαν Άτλαντας στην πλάτη,
 Υπομονή! Χτίζε, σοφέ, της κοινωνίας το παλάτι!

Κωστής Παλαμάς

Ασκήσεις

A.1 Να καταγράψετε με λίγα λόγια τον τρόπο με τον οποίο συσχετίζεται ο τίτλος του ποιήματος με το περιεχόμενό του. (μονάδες 15)

A.2 Ποιος είναι ο ρόλος του δασκάλου κατά τον ποιητή; Να καταγράψετε τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων. (μονάδες 15)

B.1 Να εντοπίσετε δύο εκφραστικά μέσα και να τα καταγράψετε. (μονάδες 10)

B.2 Να χαρακτηρίσετε το ύφος του ποιήματος. (μονάδες 10)

B.3 Να εντάξετε το ποίημα στην παραδοσιακή ή τη μοντέρνα ποίηση σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά του. (μονάδες 10)

Γ Αξιοποιώντας τους κειμενικούς δείκτες του ποιήματος να σχολιάσετε τον ρόλο του δασκάλου διαχρονικά. (μονάδες 40)

